

СІРЕНКО СВІТЛАНА

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
<https://orcid.org/0000-0003-3083-6151>
e-mail: sirenko-72@ukr.net

ТЕРНОВА АЛЛА

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
<https://orcid.org/0000-0002-7447-137X>
e-mail: kaftov_tas@ukr.net

ВЛАСЕНКО Ірина

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
<https://orcid.org/0000-0001-9995-2025>
e-mail: i.vlasenko@vtei.edu.ua

ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА МАРКУВАННЯ КОСМЕТИЧНИХ ТОВАРІВ

В статті розглянуті особливості товарознавчої експертизи косметичних товарів. Відзначено, що основним методом виявлення фальсифікації косметичних продуктів є їх товарознавча експертиза. Висвітлені вимоги до інформації щодо експертизи косметичних товарів, здійснено аналіз основних документів, які використовуються при товарознавчій експертизі косметичних засобів. Досліджена якість маркування окремих видів косметичних товарів.

Ключові слова: технічний регламент, санітарні норми, маркування, експертиза, інформація.

SIRENKO SVITLANA, TERNOVA ALLA, VLASENKO IRUNA
Vinnytsia Trade and Economic Institute DTEU

TRADE EXAMINATION OF MARKING COSMETIC PRODUCTS

Cosmetic products occupy a rather important place in modern consumption models. Cosmetics are an integral part of our lives. In Ukraine, as in the whole world, the problem of falsification of cosmetic products is extremely acute.

According to the EU cosmetic regulation, toxic substances that cannot be used in the production of cosmetics include endocrine drugs that affect the work of the hormonal system, preservatives that must undergo a strict assessment of their impact on product safety.

An effective method of detecting falsification of cosmetic products is their trade examination.

The article examines the peculiarities of commodity examination of cosmetic products. It was noted that the main method of detecting falsification of cosmetic products is their trade examination. The requirements for information regarding the examination of cosmetic products are highlighted, the analysis of the main documents used in the commodity examination of cosmetic products is carried out. The researched quality of labeling of certain types of cosmetic products.

When examining cosmetic products, it is necessary to adhere to a certain algorithm. After collecting the information, the accompanying documents are studied, i.e. documents that contain the necessary and sufficient information for the identification of the consignments of goods along the entire way of goods transportation. There are gross violations in some cosmetic products, for example, the manufacturer's address is missing from the labeling of Korean-made facial gel peeling.

Some manufacturers indicate additional information on the label.

Identification of the quality of the labeling of cosmetic products is one of the important stages in the general algorithm of commodity examination, which allows determining the compliance of the cosmetic product with regulatory documents at the very first stage and subsequently saving money and time for conducting a more complex instrumental examination.

Keywords: technical regulations, sanitary standards, labeling, expertise, information.

Постановка проблеми

Косметичні товари в сучасній моделі споживання займають досить важливе місце. Косметика є невід'ємною частиною нашого життя. В Україні, як і у всьому світі, надзвичайно гостро стоїть проблема фальсифікації косметичних товарів. Згідно з міжнародними дослідженнями, через збільшення контрабанди та фальсифікованих товарів і нелегальної продукції світова економіка зазнає збитків щорічно біля 4,5 трильйонів доларів, це майже 6 % від світового ВВП.

Відомо, що фальсифікація косметичних засобів полягає у виробництві фальшивок або реплікаційних продуктів, які виготовляють як відомі косметичні бренди. Фальсифікаційна косметика створюється в нестерильних умовах, не відповідає високим стандартам безпеки.

Згідно косметичного регламенту ЄС до токсичних речовин, які не можуть використовуватись в виробництві косметичних засобів, відносяться ендокринні препарати, які впливають на роботу гормональної системи, консерванти, які повинні проходити жорстку оцінку їх впливу на безпечність товарів.

Дієвим методом виявлення фальсифікацій косметичних продуктів є їх товарознавча експертиза. Тому дослідження особливостей товарознавчої експертизи косметичних товарів є актуальним, що і зумовило написання даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики товарознавчої експертизи займаються такі вчені, як Г.І. Дюкарова, яка вивчала порядок та особливості митного оформлення косметичних кремів під час переміщення через митний кордон у режимі «імпорт».

О. Передрій, який досліджував регламентацію безпеки косметичних засобів в країнах ЄС та Україні [9]. С.О. Бузина та І.О. Сідак досліджували якість косметичних мийних засобів для волосся під час проведення судово-товарознавчих експертиз [6].

Хімічною експертизою якості займалась вчена О.В. Вишінкіна, вдосконаленню нормативно технічного забезпечення косметичних товарів присвятив дисертаційне дослідження Ю.М. Кордіяка [7].

Метою роботи є товарознавча експертиза маркування косметичних засобів.

Виклад основного матеріалу

Товарознавча експертиза – це дослідження якості, споживних властивостей, нешкідливості, кількості та відповідності умовам нормативних документів, договору або контракту партії товару, або окремого товару з наданням мотивованого, компетентного висновку [5].

Товарознавча експертиза косметичних товарів може поділятися на такі різновиди: кількості, якості, комплектності, ідентифікація виду чи різновиду, відповідності коду товару ТНЗЕД, конкурентоспроможності, виявлення причин появи дефектів в зв'язку з порушенням правил пакування, умов зберігання, транспортування, встановлення фальсифікованої контрафактної продукції [5].

Першим етапом товарознавчої експертизи є аналіз інформації.

Вимоги до порядку одержання, використання, а також системи створення інформації, її джерела, статус учасників інформаційних відносин, доступ до інформації та її охорону регламентуються Законом України «Про інформацію» [1]. Мова інформації визначається Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [3], іншими законодавчими актами України в цій галузі, міжнародними договорами та угодами, ратифікованими Україною.

Як відомо, основними вимогами до інформації, що використовується при товарознавчій експертизі косметичних товарів, є відкритість та доступність, об'єктивність, вірогідність, повнота і точність, законність одержання, використання, поширення.

Для товарознавчої експертизи косметичних препаратів використовують як первинні документи інформації (документи, що містять вихідну інформацію), так вторинні документи як апотеози аналітично-синтезованої обробки певних документів.

Експерти при підготовці та проведенні експертизи косметичних товарів здійснюють пошук, збір та обробку як первинної, так і вторинної інформації. Сьогодні існують приватні експертні організації, які є власниками інформаційних ресурсів та систем, до складу яких входять необхідні нормативні, технічні та технологічні документи з якості косметичних товарів.

Одним із основних технічних документів, що визначає норми безпеки косметичних товарів, є Державні санітарні правила та норми (ДержСанПін) [4].

Первинну інформацію про косметичний товар експерт отримує із заявки замовника експертизи, вивчення товаросупровідних документів, а також в результаті проведення експертизи, аналізу результатів лабораторних досліджень.

В результаті пошуку, збору, обробки та аналізу отриманої інформації експерт приймає рішення та оформлює його у вигляді висновку акту експертизи.

При експертизі косметичних товарів необхідно притримуватися певного алгоритму. Після збору інформації вивчають товаросупровідні документи, тобто документи які містять необхідну і достатню інформацію для ідентифікації партій товарів на всьому шляху товаропросування. Тому експертиза товарів супроводжується документальною експертизою товаросупровідних документів (договір-контракт, угода купівлі-продажу, сертифікат якості, транспортні та розрахункові документи).

Необхідно зазначити, що на відміну від нормативних документів, які мають силу закону, окремі види товаросупровідних документів мають слабку правову основу, оскільки вимоги до їх оформлення не визначені або недостатньо регламентовані.

До основних документів, згідно яких проводиться експертиза косметичних засобів, є Регламент косметичних товарів, затверджений Верховною Радою України і буде введений в дію в березні 2024 р. [8]. Цей основний документ регламентує безпечність, якість косметичних засобів в країнах ЄС та в Україні, а також регулює виробництво косметичних засобів.

Інші документи, які регламентують безпечність та якість косметичних засобів в країнах ЄС та Україні, наведені в табл. 1.

Значним недоліком в роботі щодо сертифікації та стандартизації засобів лікувальних косметичних товарів є те, що майже всі державні стандарти на косметичні засоби втратили чинність. Це такі, як: ДСТУ 4315:2004 Засоби косметичні для очищення шкіри та волосся. Загальні технічні умови; ДСТУ 4763:2007 Бальзами косметичні. Загальні технічні умови; ДСТУ 4764:2007 Скраби косметичні. Загальні технічні умови; ДСТУ 4765:2007 Креми косметичні. Загальні технічні умови; ДСТУ 4766:2007 Маски косметичні. Загальні технічні умови; ДСТУ 4767:2007 Олії косметичні. Загальні технічні умови; ДСТУ 4772:2007 Вершки та молоко косметичні. Загальні технічні умови.

Згідно з Технічним регламентом косметична продукція повинна надходити на ринок тільки тоді, коли на упаковці косметичної продукції присутнє маркування.

Відомо, що основними функціями маркування є інформаційна, ідентифікаційна, мотиваційна та емоційна складові. Якщо мова йде про експертизу косметичних товарів, то, особливу увагу слід приділити ідентифікаційній складові. При цьому виділяють виробниче та торговельне маркування.

Вимоги до виробничого маркування встановлюється в основному стандартами на маркування й пакування і технічними умовами стандартів на продукцію.

Основні документи, що регламентують безпечність та якість косметичних засобів в країнах ЄС та Україні

Назва документа	Короткий виклад документа
1. Регламент (ЄС) № 1223/2009 Європейського Регламенту і Ради від 30.11.2009 на косметичні процедури	Вся косметична продукція, яка відповідає вимогам документу, має рівний та негайний доступ до ринку, можливість вільно розповсюджуватись по всьому Європейському Союзу. Компанія, яка розміщує косметичний продукт на ринку, несе відповідальність за цей продукт і забезпечує безпеку продукту.
2. Технічний Регламент на косметичну продукцію	Встановлює вимоги до косметичної продукції, що надходить на ринок з метою забезпечення високого рівня захисту здоров'я людини. Розроблено на основі Регламенту (ЄС) № 1223/2009 Європейського парламенту і Ради.
3. Державні санітарні правила та норми (ДержСанПін)	Обов'язкові для виконання нормативні документи, що визначають критерії безпеки та (або) для людини факторів довголіття і вимоги щодо забезпечення оптимальних чи допустимих умов життєдіяльності.
4. ДСТУ EN ISO 22716:2015 Косметика. Належна виробнича практика (GMP). Посібник з належної виробничої практики (EN ISO 22716:2007, ідентичний)	Містять керівні вказівки для виробництва, контролю, зберігання та відправки косметичної продукції. Стандарт регулює виробництво косметологічних продуктів.
5. Сертифікат ЕСОСЕРТ	Стандарт, в якому відібрані вимоги для «натуральної і органічної косметики». Комплексний і ретельний контроль всіх етапів виробництва, включаючи: екологічну чистоту земель, на яких вирощується натуральна сировина, технологія її обробки, всі етапи виробництва продукції, і їх склад, упаковку, маркування, зберігання і транспортування.
6. NaTrue – єдина система європейської сертифікації натуральної та органічної косметики	Знак якості NaTrue на упаковці косметичного засобу вказує на його категорію: натуральна косметика, натуральна з присутністю органічних компонентів, органічна косметика.

Окремі вимоги до торговельного маркування встановлюється правилами окремих видів продовольчих і непродовольчих товарів, а також Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» [2]. Основні маркувальні реквізити косметичних товарів згідно з технічним регламентом на косметичні товари наведені на рис. 1.

Слід зазначити, що косметична продукція не має виглядати інакше, ніж вона є насправді. Вона повинна мати форму, запах, колір, пакування, маркування, об'єм або такий розмір, внаслідок яких споживачі та, зокрема, діти, не можуть прийняти таку продукцію за продовольчі товари.

Дата мінімального терміну придатності повинна бути чітко виражена і складатися з місяця і року або дня, місяця і року саме в такій послідовності. В окремих випадках дана інформація доповнюється додатковими умовами зберігання.

Вказані дати мінімального терміну придатності не є обов'язковими для косметичної продукції з мінімальним терміном придатності більше 30 місяців. Щодо такої косметичної продукції повинна бути вказівка на період часу після відкриття, протягом якого продукція є безпечною і може бути використана без шкоди для споживача.

Наступним реквізитом в маркуванні є інформація щодо запобіжних заходів, яких потрібно дотримуватися при використанні косметичної продукції, особливо тих компонентів, які допускаються в косметичних засобах в обмеженій кількості.

Далі, згідно з Технічним регламентом, в маркуванні вказується номер партії виробництва або інша інформація, що дозволяє ідентифікувати косметичну продукцію. Якщо це не очевидно з опису, то повинно також вказуватись призначення косметичної продукції. І обов'язково має вказуватись склад або список інгредієнтів.

Нами досліджувалась якість маркування окремих видів косметичних товарів, що реалізувались по регіонам. Результати дослідження наведені в табл. 2.

Аналіз даних свідчить про те, що в основному маркування відповідає вимогам Регламенту. Але є і деякі відхилення від вимог щодо маркування. Так, на деяких засобах в маркуванні список інгредієнтів вказаний не на українській мові; не вказана дата і номер партії виготовлення (L'oreal Elseve).

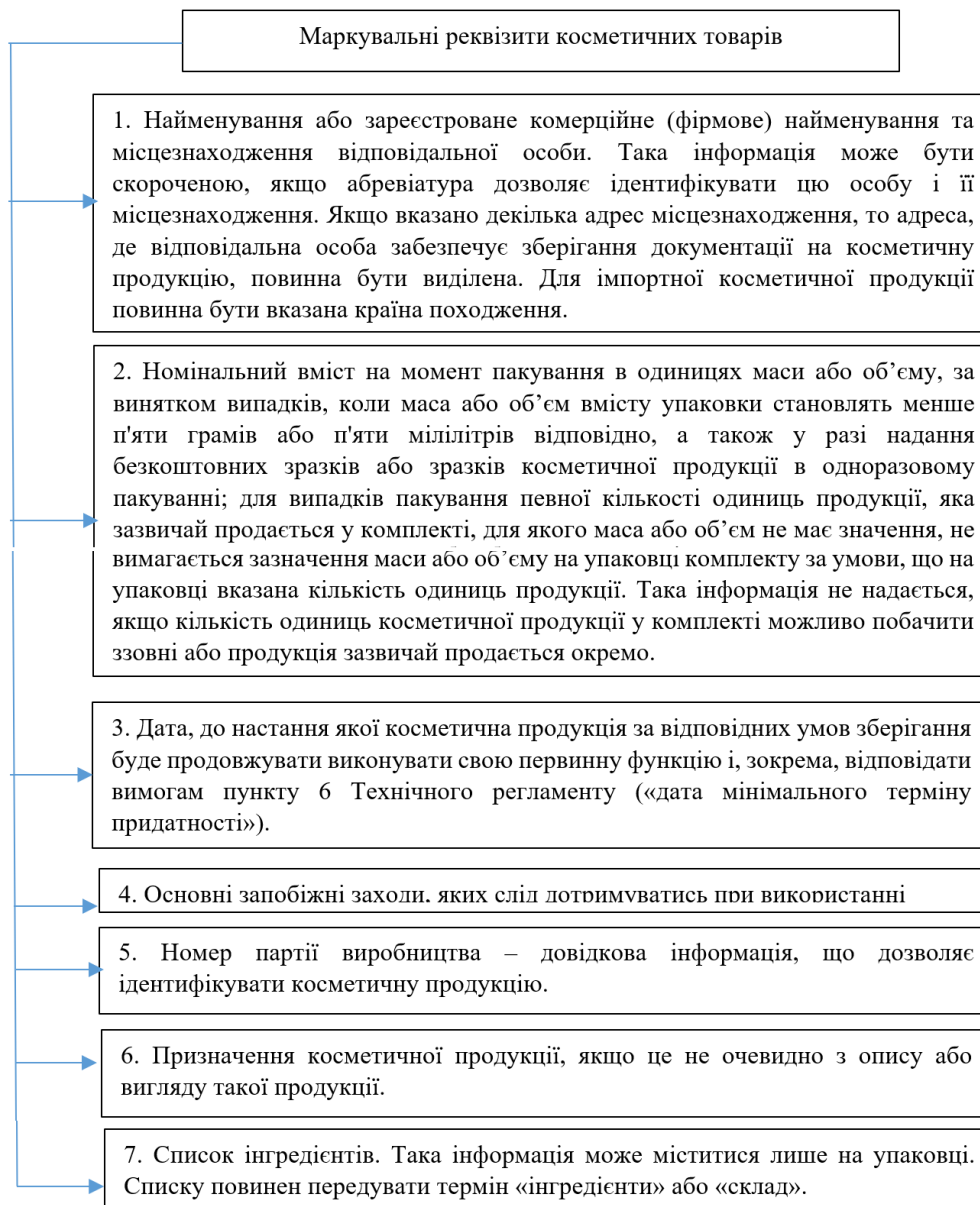


Рис. 1. Основні маркувальні реквізити косметичних товарів

На деяких косметичних засобах є додаткова інформація, що не входить до основного списку реквізитів. На маркуванні засобу для очищення шкіри обличчя вказано, що засіб протестований під дерматологічним та офтальмологічним контролем (що не є обов'язковим реквізитом). Вказана також інформація щодо терміну використання косметичного засобу після його відкриття.

В деяких косметичних засобах присутні грубі порушення, так, наприклад, в маркуванні гель-пілінгу для обличчя корейського виробництва відсутня адреса виробника.

Деякі виробники на маркуванні вказують додаткову інформацію. Так, наприклад, на шампуні L'oreal Elseve вказано: вплив шампуню на волосся, відсутність впливу на навколишнє середовище (відсутність тестування на тваринах, способи утилізації упаковки – пляшка 100 % виготовлена з переробного пластику), тобто соціально вагома інформація.

Для деяких засобів дуже детально розписана інструкція для застосування. Деякі виробники вказують умови зберігання (Maked peeling). На окремих засобах в маркуванні є зазначено, хто приймає претензії (наприклад, на маркуванні м'якого гель-пілінгу вказано, що претензії приймає імпортер). Отже, дослідження правильності вимог щодо маркування показало, що в деяких випадках виробники засобів косметичних товарів не завжди дотримуються вимог стандартів.

Таким чином, ідентифікація якості маркування косметичних засобів є одним із важливих етапів в загальному алгоритмі товарознавчої експертизи, яка дозволяє ще на першому етапі визначати відповідність косметичного засобу нормативним документам і в подальшому зберегти кошти і час для проведення більш складної інструментальної експертизи.

Дослідження якості маркування окремих видів косметичних товарів

Назва	Група за призначенням	Найменування фірми та місце знаходження, для імпорту косметичної продукції країна походження	Номінальний вміст засобу в одиницях маси або об'єму, мл	Дата мінімального терміну придатності (дата вживання)	Інформація щодо запобіжних заходів при використанні	Номер партії, дата виготовлення	Склад засобу
1. Крем-мило рідке	Засіб для догляду за руками	ТОВ «Роні Трейд», Україна, м. Львів, вул. Шевченка, 323, тел. +380637931330	450	23.03.22 30 міс.	Запобігає контакту при виникненні подразнення	Номер партії: 3647. Дата виготовлення: 05.07.24	Гліцерин рослинного походження
2. Відновлювальний шампунь	Засіб для догляду за волоссям. Відновлювальний шампунь-концентрат з кератинами 2 %	Виробник: L'oreal, Париж 14, Рю Руаяль. Вир-во Франція. Дистриб'ютор в Україні «Лореаль Україна», вул. Васильківська, 139.	250	Термін придатності 36 міс. до наведеної дати.	Застереження: запобігати контакту з очима, при виникненні подразнення припинити використання та звернутись до дерматолога	Номер партії: C07M02 Термін придатності: 2025.03.06	Вода очищена, хлорид натрію, поліметилоксида та ін.
3. Міцелярна вода	Засіб для догляду за обличчям. Ефективно знімає макіяж, очищує шкіру обличчя, заспокоює шкіру.	Виробник: Гарньєр, Рю Руаяль 14, Париж, Франція. Вироблено у Польщі. Україна: ТОВ «Лореаль Україна», вул. М. Грічина, м. Київ	400	Термін придатності 12 міс. до наведеної дати	Призначений лише для зовнішнього застосування. При попаданні в очі промити водою	Номер партії ідентифікується за датою виготовлення: 23.03.2022	Міцелярна вода, збагачена міцелами, гліцерином рослинного походження
4. Пілінг Maked peeling gel	Засіб для догляду за обличчям	Вироблено в Кореї, адреса виробника вказана на корейській мові. Адреса представника в Україні відсутня. Постачальник GiDECHI ING, ПЛАЗА, Ілджунг, 17, м. Коян, Кньол, Корея (відповідальна особа); ТОВ «Шик і блиск», м. Вінниця, пров. Широцького, 14-Е. Претензії приймає імпортер	100	Термін придатності 24 міс. до наведеної дати	При попаданні в очі промити водою	Номер партії та дата виготовлення на маркуванні	РНА-кислоти, екстракт алое, лимон, керамідна олія.

Література

1. Про інформацію : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
2. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.
4. ДержСанПіН 2.2.9.027-99 Державні санітарні правила і норми безпеки продукції парфумерно-косметичної промисловості. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=46885.
5. Дубініна А.А. Експертиза товарів : навч. посіб. Харків : ХДУХТ, 2017. 685 с.
6. Бузина С.О., Сідак І.О. Дослідження якості косметичних мийних засобів для волосся під час проведення судово-товарознавчих експертиз. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/24-8.pdf>.
7. Кордіяка Ю.М. Вдосконалення нормативно-технічного забезпечення випробувань та якості косметичних засобів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1774/arefkordiiaakaym.pdf>
8. Технічний регламент щодо косметичної продукції. URL: <https://www.dls.gov.ua/>.
9. Регламентация безпеки косметичних засобів в країнах ЄС та Україні. <http://tovvisnik.lutsk-ntu.com.ua/index.php/tovvisnik/article/view/215>.